

רבינו הגה

רבינו הגה"ק רבי אברהם לנדא זי"ע, "הצדיק מטשכנוב" כפי שכונה בפי כל, נולד בשנת תקמ"ט בכפר "פראנטשב" בפלך פלוצק שבפולין, לאביו איש תם וישר רבי רפאל דובינסקי, [כך היה שם משפחתו של רבינו עד לתקופת אירוסיו], בנו של הנסתר והתמים רבי יחיאל אייכל, בנו של הצדיק הקדוש רבי יששכר בעריש, שבעיר מגוריו "קוטנא" נקרא בשם רבי בעריש חסיד.

על רבי בעריש חסיד מסופר, שהיה מופשט לגמרי מחומריות ותענוגי עולם הזה, והכניע את חומרו עד קצה האחרון, ארבעים שנה התענה משבת לשבת, וכששכב לנוח, היה שם אבן מתחת לראשו.

לפני פטירתו ציווה, שאבן זו תהיה מצבה לקברו, והבטיח כי יוצאי חלציו בעת שיצטרכו לישועה, יתפללו על קברו ויוושעו.

מקובל כי אכן צאצאיו סמכו על הבטחתו, ואף רבינו הצדיק מטשכנוב, בסוף ימיו כשחלה, שלח שליח להתפלל על קברו של רבי בעריש בבית החיים שבעיר קוטנא. על אבן זו נכתבו המילים הבאות: "פ"נ בוצינא קדישא חסידא ופרישא מ' יששכר בעריש ב"ר בנימין ז"ל".

דרכו של רבי בעריש היה, לצאת מידי לילה בחצות, אל השדות והיערות שמסביב לעיר קוטנא, וערך שם תיקון חצות מתוך בכי והתעוררות.

שומר העיר שהבחין ביציאותיו המוזרות של רבי בעריש, החליט לעקוב אחר מעשיו בשעות אלו, הלך בעקבותיו, והבחין כי יושב הוא על הקרקע ובוכה על חורבן בית מקדשינו. לפליאתו הרבה, שמע קול נוסף של בכי, בעוד שבעלטה ראה רק את רבי בעריש, החליט הוא לשאול את רבי בעריש בעצמו, שיסביר לו את פשר הדבר.

למחרת בחצות הלילה, כשרבי בעריש יצא כהרגלו, עצר בעדו שומר העיר, ודרש במפגיע שיגלה לו מה פשר הבכי הנוסף ששמע אך לא ראה, ניסה רבי בעריש לדחותו באופנים שונים, אך כשהשומר התעקש, גילה לו רבי בעריש, לא לפני שהשומר הבטיחו שלא יגלה לאיש, כי יושב הוא עם ירמיהו הנביא, ושניהם בוכים על חורבן ירושלים וצרות עם ישראל!

השומר ששמע דברים אלו, לא יכל לעצור בעדו, וגילה הדבר לבני העיר, כך ששמו של רבי בעריש התפרסם לצדיק וקדוש. הרה"ק רבי בונים מפשיסחא זי"ע התבטא פעם על רבי בעריש, כי היה בידיו המפתח של "אוצר הנשמות", ומשום כך עלתה בידו להוריד נשמה כה גבוהה לנינו רבינו הצדיק מטשכנוב...

בנו של רבי בעריש היה, רבי יחיאל אייכל, מהצדיקים הנסתרים שבאותו הדור, כל ימיו הגה בתורת ה' והצטמצם בד' אמות של הלכה בין כותלי בית המדרש, (לא ידוע פרטים נוספים אודותיו). את פרנסת ביתו של רבי יחיאל אייכל, סיפק בכבוד בנו רבי רפאל אבי רבינו זיע"א, רבי רפאל היה לבוש כאחד הכפריים ונראה כיהודי פשוט, כשלמחייתו החזיק חנות לממכר י"ש, אך גם הוא היה קדוש וגדול בתורה כאבותיו הגדולים, לימים העידה ביתו מרת שרה רבקה אחות רבינו זיע"א, כי אביה, היו ששה סדרי משנה שגורים על פיו בע"פ, והיה משננם בכל רגע פנוי.

לאחר תקופה, נפטרה אשתו של רבי רפאל, והובילה בעלה הדגול לקבורה בעיר "לונטשיץ", באותם ימים כיהן כרב העיר הגאון רבי זאב וולף אוירבך זי"ע, נכדו של הגאון רבי מנחם מנדל אוירבך בעל ה"עטרת

כללי

זקנים" על המג"א, שהיה בין ונכד לרבינו המהר"ל זיע"א, ולמעלה בקודש עד דוד מלך ישראל.

בביתו של רב העיר הנ"ל רבי זאב וולף זצ"ל גדלה והתחנכה נכדתו "ראדא" שהתייתמה מאביה רבי משה שנפטר בדמי ימיו, והוא לקחה תחת חסותו. ראדא הייתה נערה שהגיעה לפרקה ולא מצאה את זיווגה, מה שגרם צער רב לרבי זאב וולף, באחד הימים, לאחר שהגיעו מים עד נפש, הכריז רבי זאב וולף, כי הראשון שיכנס לביתו ואינו נשוי, הוא יהיה בן זוגה של ראדא.

לא עבר זמן רב, ורבי רפאל נכנס לבית, על מנת לשוחח עם רב העיר בעניין קבורת אשתו שנפטרה זה עתה, לאחר שסיימו לשוחח, ביקש רבי זאב וולף מרבי רפאל שיסור אליו לאחר קומו מהשבעה.

כשהופיע, שאלו רבי זאב וולף אם יסכים להתחתן עם נכדתו ראדא, רבי רפאל הסכים מיד, אך כששאלו את ראדא, סירבה להינשא לאלמן המבוגר ממנה בהרבה. כששמע זאת רבי זאב וולף קרא לראדא, והבטיח לה דורות ישרים ומבורכים אם תסכים להינשא לרבי רפאל.

ראדא, שידעה היטב את גדולת זקנה שאין ברכותיו חוזרות ריקם, הסכימה לשידוך עם רבי רפאל.

לידתו המופלא! לאחר הנישואין עברו רבי רפאל וזוגתו להתגורר בעיר פראנטשב, כשלפרנסתם שכרו מהפריץ בית מרזח באחד הכפרים שמסביב לעיר.

כל ימות השבוע ישב רבי רפאל בחנות ועסק בממכר היין שרף, כשהוא משנן ללא הרף פרקי משניות רבים שהיו שגורים על פיו, ומידי שבת וחג היו שבים לביתם בעיר. עסק זה פרנס אותם בכבוד עקב האמינות הרבה שהקרינו על הלקוחות, שרבים מהם היו גויי הכפר. דבר אחד העיב על חייהם בהיותם חשוכי בנים, רבות העתירו והתפללו ועדיין לא נושעו... מספר שנים לאחר מכן, התמנה כומר חדש לבית יראתם בכפר זה, כומר זה שונא ישראל היה, והרבה להפיץ בקרב הגויים רוח שנאה נגד היהודים, במיוחד לא סבל הכומר את רבי רפאל, בראותו את גודל הצלחתו בבית המרזח. רבות חשב איך להפיל את רבי רפאל ולהטותו ממסילת הפרנסה והאושר, מידי שבוע היה קורא לגויי הכפר להחרים את בית המרזח, בהטעימו, כי חטא גדול הוא להעשיר מכספיהם את היהודים, אך גויי הכפר לא שמעו לו מרוב אהדתם לרבי רפאל.

גם הפריץ, שהכומר ביקש ממנו להדיח את רבי רפאל ממשרתו, לא נענה לבקשותיו. בראות הכומר כי רבי רפאל ממשיך בעסקיו ואין בידו לעשות לו כל רע, החליט בדעתו לפעול באופן אחר. ככומר ידען ומלומד, הכיר במנהגי היהודים, וביניהם המנהג למכור את החמץ בערב פסח לגוי. לאחר בירור, ניגש הכומר אל הגוי שהיה רגיל לקנות מרבי רפאל את היי"ש מידי שנה, והציע לו סכום כסף גדול כדי שלא יקנה השנה את החמץ מרבי רפאל, ואף הזהיר אותו כי אם יקנה מהיהודי את החמץ סופו לרדת לגהינום, כמו"כ הוסיף להזהיר את כל תושבי הכפר לבל יעזז אדם לקנות החמץ מהיהודים. בהגיע ערב פסח, ציפה רבי רפאל כמידי שנה לגויי הקבוע שיבוא לקנות ממנו את החמץ, כשהתאחרה השעה והגוי לא הופיע, סר רבי רפאל לביתו, אך הגוי שפחד מהכומר אמר לו כי השנה אין הוא מעונין בעסקה זו.

ניסה רבי רפאל לגשת אל שאר גויי הכפר אך כולם סירבו לקנות ממנו את החמץ. הבין רבי רפאל שיד הכומר בדבר, ועומד הוא בפני ניסיון קשה של איבוד פרנסתו, שהרי לא יעלה על הדעת שיישאר ברשותו חמץ ויעבור על איסור בל יראה ובל ימצא. הלך ופתח לרווחה את דלתות בית המרזח, והכריז בקול גדול בלשון פולנית שהכל יבינו, "הריני מפקיר את כל חמצי וכל הרוצה ליטול הרשות בידו" ויצא לעיר לחוג את חג המצות בדיצה. במשך ימי חג הפסח לא נראה שום סימן עצב על פניו של רבי רפאל, אף שידע כי איבד את מקור פרנסתו, והרי הוא עני ואביון. לאשתו שבורת הלב, לא גילה דבר מכל הנעשה, בכדי שלא

כללי

לצערה בימי החג.

בשנים כתיקונם, היה רבי רפאל מיד עם צאת החג רותם את עגלתו וממהר לחזור לכפר, על מנת לפתוח את בית המרזח, ולפייס בכך את גויי האזור שמזה שמונה ימים לא טעמו יי"ש. בשנה זו לא מיהר רבי רפאל, בסתר ליבו ידע, כי לא נשאר מאומה מכל היי"ש שהיה בערב החג, לשאלת זוגתו מדוע אין הוא נוסע, השיב בסתמיות כי לא יקרה כלום אם ימתינו לילה נוסף. למחרת עם בוקר, יצא רבי רפאל לאמוד את הנזק שנגרם לו, בדרכו פגש את אחד מאיכרי הכפר, אמר לו רבי רפאל, נו! בוודאי היה לכם חג שמח עם הרבה משקה בחינם, השיב לו האיכר באירוניה, הלוואי שיכולנו לטעום לפחות כוסית אחת. מיד כשעזבת את הכפר, הופיעו שני כלבים אימתניים, ורבצו ליד פתח בית המרזח, בהניסם את אלו שניסו בכל זאת להיכנס.

כשהגיע רבי רפאל לחנותו, קפצו לעברו שני הכלבים, לקקו את ידיו ונעלמו כלא היו... כשראה רבי רפאל את הנעשה, הבין כי עדיין הוא בעיצומו של הניסיון, והגיע לכלל החלטה כי יעמוד בו בכל מחיר! חשב הוא בלבו, הרי חמץ זה לא היה מופקר כדון, שהרי לא היה שייך לשתות ממנו במשך החג, וממחשבה למעשה, ניגש לברזי החביות, פתחם והיי"ש החל להישפך על הרצפה, זוגתו שהבחינה בכך, הרימה את קולה בבכי שלא יעשה זאת ללא הוראת רב, נענה רבי רפאל להפצרותיה, והלכו לשאול את רב העיר "פלוצק"

הגאון רבי אריה לייב צינץ הנודע בשם רבי לייבוש חריף, עיין הרב בדבר, ופסק כי הואיל וההפקר היה כדון שהרי רבי רפאל לא הביא את הכלבים, ובאו מעצמם, אין ביי"ש שום חשש איסור.

מרת ראדא ששמחה על פסק הרב חזרה מאושרת לביתם בפרנאטשב, ואילו רבי רפאל נסע לבית המרזח. בדרכו הרהר רבי רפאל, נכון הדבר כי הרב פסק להיתר, אך במציאות הרי היי"ש לא היה במצב הפקר ואיך אוכל ליהנות ממעשה נסים, גמלה החלטה בלבו, ובשובו לכפר פתח את הברזים ושפך את היי"ש עד הטיפה האחרונה, רק אז שקטה רוחו. כשנודע הדבר לזוגתו נסעה לרבי לייבוש חריף ופרצה בבכי נסער, בנים אין לי! והנה עכשיו גם פרנסה אין לי! איך אוכל לעמוד בכך.

ענה לה רבי לייביש, "מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך" בזכות מסירות נפש זו למען קיום מצוות ה' בהידור, כעת חיה את חובקת בן, שיאיר את העולם כולו. ואכן לשנה הבאה שנת תקמ"ט זכה הדור ונולד רבינו הגאון הקדוש רבי אברהם זי"ע, שלימים נתפרסם שמו בכל רחבי העולם בשם "הצדיק מטשכנוב" זיע"א.